

Alphonse Daudet | low
books

Piciul



ROLCRIS

CUPRINS

Biografie	5
-----------------	---

PARTEA ÎNTÂI

I. FABRICA.....	11
II. GÂNDACII.....	21
III. „A MURIT, RUGAȚI-VĂ PENTRU EL!“	32
IV. CAIETUL ROȘU.....	38
V. CÂȘTIGĂ-ȚI PÂINEA!.....	51
VI. CEI MICI.....	63
VII. PEDAGOGUL.....	74
VIII. OCHII NEGRI.....	85
IX. AFACEREA BOUCOYRAN.....	96
X. ZILELE GRELE.....	107
XI. BUNUL MEU PRIETEN, MAESTRUL DE SCRIMĂ	112
XII. INELUL DE FIER.....	123
XIII. CHEILE DOMNULUI VIOT	136
XIV. UNCHIUL BAPTISTE.....	142

I. GALOȘII MEI	149
II. DIN PARTEA PREOTULUI DE LA SAINT-NIZIER	154
III. MAICĂ-MEA JACQUES	165
IV. DISCUȚIA BUGETULUI.....	169
V. CUC-ALB ȘI DOAMNA DE LA ETAJUL ÎNTÂI	180
VI. ROMANUL LUI PIERROTTE.....	189
VII. TRANDAFIRUL ROȘU ȘI OCHII NEGRI ...	204
VIII. O LECTURĂ ÎN PASAJUL SAUMON	215
IX. O SĂ VINZI PORȚELAN	229
X. IRMA BOREL	243
XI. INIMA DE ZAHĂR.....	252
XII. TOLOCOTOTINIAN	267
XIII. RĂPIREA.....	278
XIV. VISUL	290
XV	302
XVI. SFÂRȘITUL VISULUI.....	312

FABRICA

M-am născut la 13 mai 1840, într-un oraș din Languedoc unde, ca în toate orașele din sud, găsești mult soare, destul colb, o mănăstire de carmelite și două sau trei monumente romane.

Tatăl meu, domnul Eyssette, care pe vremea aceea făcea negoț cu fulare, avea la marginea orașului o fabrică mare, cu o aripă în care-și întocmise o locuință tihnită, adumbrită de platani și despărțită de ateliere printr-o grădină foarte întinsă. Acolo am văzut lumina zilei și mi-am petrecut cei dintâi ani din viața mea. Așa că, memoria mea, recunoscătoare, a păstrat grădinii, fabricii și platanilor, o nepieritoare amintire, iar când părinții mei și-au pierdut averea și a trebuit să mă despart de lucrurile acestea, mi-a părut rău după ele întocmai ca după niște ființe.

Trebuie să spun de la început că nașterea mea n-a adus noroc casei Eyssette. Bătrâna Annou, bucătăreasa noastră, mi-a povestit adesea, mai târziu, cum tata, plecat pe atunci într-o călătorie, a primit în același timp vestea apariției mele pe lume și a dispariției unuia dintre clienții lui din Marsilia, care-l păgubea cu mai mult de patruzeci de mii de franci.

LIBRIS | We Know Books

Încât domnul Eyssette, fericit și totodată foarte mâhnit, se întreba, vorba ceea, dacă trebuia să plângă fuga clientului din Marsilia sau să se bucure de sosirea micului Daniel...

Trebuia să plângi, bunul meu domn Eyssette, trebuia să plângi pentru amândouă. Adevărul e c-am fost piaza rea a părinților mei. Din ziua când m-am născut, nenorociri de necrezut i-au lovit din toate părțile. Așadar, mai întâi clientul din Marsilia, apoi două focuri în același an, apoi cearta cu unchiul Baptiste, apoi un proces foarte costisitor cu negustorii noștri de vopsele.

De atunci fabrica începu să șchiopăteze; încetul cu încetul, atelierele se goliră: în fiecare săptămână câte un război desființat, în fiecare lună o masă de imprimare mai puțin. Ți-era mai mare milă să vezi cum se scurgea viața din casa noastră, ca dintr-un trup bolnav, pe îndelete, în fiecare zi câte puțin. De la o vreme nu mai intra nimeni în sălile de la catul al doilea. Apoi curtea din fund se închise. Așa o ținu doi ani; doi ani fabrica trase să moară. În sfârșit, într-o zi lucrătorii nu mai veniră, clopotul atelierelor nu mai suna, roata fântânii înceta să mai scârțâie, apa din bazinele mari, în care se spălau țesăturile, încremeni și, curând, în toată fabrica nu mai rămaseră decât domnul și doamna Eyssette, bătrâna Annou, frate-meu Jacques și cu mine; iar colo, în fund, ca să păzească atelierele, portarul Colombe și fiul său, micul Rouget.

Se isprăvise, eram ruinați.

Aveam pe atunci șase sau șapte ani. Cum eram foarte plăpând și bolnăvicios, părinții mei nu voiseră să mă trimită la școală. Mama mă învățase numai să citesc și să scriu și, pe

deasupra, câteva cuvinte spaniolești și două sau trei melodii la chitară, cu ajutorul cărora treceam în familie drept copil minune. Datorită acestui sistem de educație, nu lipseam niciodată de acasă și am putut fi de față la agonia casei Eyssette, în toate amănunțele ei. Mărturisesc că spectacolul acesta mă lăsa rece, ba chiar găseam că ruina noastră avea o parte foarte plăcută: puteam să zburd în voie prin toată fabrica, ceea ce, pe vremea când erau lucrători, nu-mi era îngăduit decât duminica.

Spuneam foarte grav micului Rouget: „Acuma, fabrica-i a mea; mi-au dat-o să mă joc în ea“. Și micul Rouget mă credea. Credea tot ce-i spuneam năărăul ăsta.

Dar acasă, ceilalți nu priveau cu atâta veselie prăbușirea noastră. Deodată, domnul Eyssette ajunsese îngrozitor; era de obicei o fire înflăcărată, violentă, exagerată, și-i plăcea să răcnească, să spargă ce-i cădea sub mână, să tune și să fulgere; de fapt, un om foarte bun, numai că te cârpea îndată, vorbea de sus și simțea neapărată nevoie să-i facă pe toți din jur să tremure de frica lui. În loc să-l doboare, nenorocirea îl întărita și mai rău. De dimineața până seara era cuprins de o mânie grozavă și, neștiind asupra cui să se năpustească, se lega de toate: de soare, de mistral, de Jacques, de bătrâna Annou.

Pe vremea despre care vă vorbesc, domnul Eyssette nu suferea încă de gută, și durerea de a se vedea ruinat făcuse din el un om îngrozitor, de care nimeni nu se putea apropia. A fost nevoie să i se ia sânge de două ori în două săptămâni. În jurul lui, toți tăceau; le era frică. La masă, ceream pâine în șoaptă. În fața lui nu îndrăzneam nici măcar să plângem.

Așa că, îndată ce pleca, nu se auzea decât un singur hohot de plâns, de la un capăt la celălalt al casei; mama, bătrâna Annou, frate-meu Jacques și fratele meu mai mare, abatele, când venea să ne vadă, toată lumea se punea pe plâns. Mama, se-nțelege, plângea văzându-l pe domnul Eyssette așa de nenorocit; abatele și bătrâna Annou plângeau văzând-o pe doamna Eyssette plângând; cât despre Jacques, încă prea mic pentru a pricepe nenorocirea noastră, era numai cu doi ani mai mare decât mine, simțea nevoia să plângă, de plăcere.

Ce copil neobișnuit era frate-meu Jacques! Știu că avea darul plânsului! De când îl țin minte, îl văd cu ochii roșii și obrazul scăldat în lacrimi. Seara, dimineața, ziua, noaptea, la școală, acasă, la plimbare, plângea întruna, plângea pretutindeni. Când îl întrebai: „Ce ai?“, răspundea sughițând: „N-am nimic“. Și lucru ciudat e că n-avea nimic. Plângea cum îți ștergi nasul, dar mult mai des, atâta tot. Uneori, domnul Eyssette, scos din fire, spunea mamei: „Copilul ăsta-i caraghios, ia te uită la el! E un fluviu!“ Iar doamna Eyssette îi răspundea cu glasul blând: „Ce vrei, dragul meu! Lasă, asta-i va trece, când o să mai crească; așa eram și eu la vârsta lui“. Deocamdată Jacques creștea, creștea chiar foarte mult și asta tot nu-i trecea. Ba dimpotrivă, neobișnuita aplecare a băiatului acesta ciudat de a vărsa fără niciun rost șiroaie de lacrimi sporea zi cu zi. Așa că deznădejdea părinților noștri a fost un mare noroc pentru el. Acum putea să plângă în voie, zile întregi, fără ca nimeni să-l mai întrebe: „Ce ai?“

Pe scurt, ruina noastră avea pentru Jacques, ca și pentru mine, și partea ei frumoasă.

LIBRIS We know books

Cât mă privește, eram foarte fericit. Nimeni nu mai avea grija mea. Foloseam faptul ăsta ca să mă joc toată ziua cu Rouget prin atelierile pustii, unde pașii noștri răsunau ca într-o biserică, și prin curțile mari, părăsite, pe care le și năpădea iarba. Micul Rouget, fiul portarului Colombe, era un bondoc de vreo doisprezece ani, puternic ca un taur, credincios, ca un câine, și se deosebea mai ales prin părul roșu, din care pricină fusese poreclit Rouget. Numai c-o să vă spun ceva: pentru mine, Rouget nu era Rouget. Era rând pe rând devotatul meu Vineri, un trib de sălbatici, niște marinari răzvrățiți pe o corabie, tot ce vreți. Pe vremea aceea, eu însumi nu mă numeam Daniel Eyssette: eram omul acela ciudat, îmbrăcat în piei de animale, ale cărui aventuri tocmai le căpătasem, eram însuși *master* Crusoe. Dulce nebunie! Seara, după masă, îl citeam și-l reciteam pe Robinson al meu, îl învățam pe de rost; ziua, îl jucăm, îl jucăm cu furie, și în piesa mea băgam tot ce mă înconjura. Fabrica nu mai era fabrica; era insula mea pustie, ah! ce pustie! Bazinele reprezentau oceanul, grădina era o pădure virgină. Printre platani mișunau greieri care, fără s-o știe, făceau parte din piesă. Rouget habar n-avea nici el de însemnătatea rolului său. Dacă l-ai fi întrebat cine era Robinson, l-ai fi încurcat grozav; totuși, trebuie să spun că-și îndeplinea însărcinarea cu cea mai mare convingere și că n-avea pereche ca să imite răcnetul sălbaticilor.

Unde învățase? Nu știu. Vorba-i că răcnetecele acelea grozave pe care le scotea din fundul gâtuleului, fluturându-și coama deasă, roșie, i-ar fi înflorat și pe cei mai viteji. Eu

însumi, Robinson, eram nevoit să-i șoptesc uneori, cu inima cât un purice: „Mai încet, Rouget, că mă sperii!”

Din nenorocire, dacă Rouget imita foarte bine strigătul sălbaticilor, știa și mai bine să înjure, întocmai ca băieții de pe stradă, și să ia numele Domnului în deșert. În timp ce ne jucam, m-am obișnuit să vorbesc și eu ca dânsul și, într-o zi, la masă, nu știu nici eu cum, mi-a scăpat o înjurătură grozavă. Au încremenit cu toții. „Cine te-a învățat? De unde-ai auzit una ca asta?” A fost un eveniment. Domnul Eyssette zise îndată c-o să mă dea la o casă de corecție; fratele meu cel mai mare, abatele, fu de părere că, înainte de toate, trebuia să mă spovedesc, fiindcă aveam vârsta când puteam judeca singur. M-am dus la spovedanie. Greu lucru! Trebuia s-adun din toate colțurile conștiinței mele o sumedenie de păcate vechi, care zăceau acolo de șapte ani. N-am dormit două nopți; că doar era cogeamite coș plin de păcate afurisite; le pusesem pe cele mai mici deasupra, dar, oricum, se vedeau și celelalte, și când, îngenunchind în micul dulap de stejar, a trebuit să le arăt pe toate preotului din Recollets, am crezut că mor de frică și de rușine.

S-a isprăvit. N-am vrut să mă mai joc cu Rouget; știam acum vorbele sfântului Paul, și preotul din Recollets mi le repetase, cum că diavolul dă veșnic târcoale în jurul nostru ca un leu, *quaerens quem devoret*. O! acest *quaerens quem devoret* ce impresie mi-a făcut! Știam de asemenea că intrigantul de Lucifer poate lua orice înfățișare ca să ne ducă în ispită; și nu mi-ați fi scos din minte că se ascunsese în pielea lui Rouget, ca să mă-nvețe să înjur de Dumnezeu. Așa că, îndată ce

LIBRIS We know books

m-am întors la fabrică, cea dintâi grijă mi-a fost să-l vestesc pe Vineri că, de azi înainte, trebuia să rămână la el acasă. Nenorocitul Vineri! Necazul ăsta îi sfâșie inima, dar se supuse fără să murmure. Câteodată îl zăream în pragul ușii portarului dinspre ateliere; sta în picioare acolo, trist, și când vedea că-l privesc, nenorocitul, vrând să mă înduioșeze, scotea cele mai înspăimântătoare răcnete, fluturându-și coama aprinsă; dar cu cât mugea mai tare, cu atâta mă țineam mai departe. Mi se părea că seamănă cu faimosul leu *quaerens* îi strigam: „Pleacă! Mi-e groază de tine!“

Rouget se încăpățâna să urle astfel câteva zile; apoi, într-o dimineață, taică-su, plictisit de răcnetele lui de acasă, îl trimise la ucenicie, să mai răcnească și acolo, și nu l-am mai văzut.

Entuziasmul meu pentru Robinson nu se răci însă nicio clipă. Tocmai pe atunci, unchiul Baptiste se dezgusta deodată de papagalul lui și mi-l dădu mie. Papagalul ăsta îl înlocui pe Vineri. L-am așezat într-o cușcă frumoasă, la capătul reședinței mele de iarnă, și iată-mă mai Crusoe decât oricând, petrecându-mi zilele între patru ochi cu această interesantă pasăre, străduindu-mă s-o învăț a spune: „Robinson, sărmanul meu Robinson!“ înțelegeți asta? Papagalul pe care unchiul Baptiste mi-l dăduse ca să scape de limbuția lui se încăpățâna să tacă, de cum a fost al meu. Zici tu „sărmanul meu Robinson“ și nici altceva; niciodată n-am putut să-i scot o vorbă. Totuși, îl iubeam mult și aveam cea mai mare grijă de el.

Așa trăiam, papagalul și cu mine, în cea mai mare singurătate, când, într-o dimineață, mi se întâmplă ceva într-adevăr neobișnuit. În ziua aceea ieșisem din colibă devreme și,

înarmat până-n dinți, îmi cercetam cu de-amănuntul insula... Deodată am văzut venind spre mine un grup de trei sau patru inși care vorbeau foarte tare și dădeau din mâini cu aprindere. Doamne sfinte! Oameni în insula mea! Abia am avut când să m-arunc după un tufiș de leandri, pe burtă, mă rog... Oamenii trecură pe lângă mine, fără să mă vadă. Mi s-a părut că deslușesc glasul portarului Colombe, ceea ce mă mai liniști puțin; dar, oricum, îndată ce se îndepărtară, am ieșit din ascunzătoare și i-am urmărit de la distanță, ca să văd ce-o să se mai întâmple.

Străinii ăștia rămaseră multă vreme în insula mea. O cercetară cu de-amănuntul, de la un capăt la celălalt. I-am văzut cum intrau în peșterile mele și sondau cu bastoanele adâncimea oceanelor. Din când în când se opreau și clătinau din cap. Mă temeam grozav să nu-mi descopere cumva reședințele... Ce m-aș fi făcut atunci, sfinte Dumnezeule! Din fericire, nu s-a întâmplat una ca asta și, după o jumătate de ceas, oamenii se retraseră fără să bănuiască măcar că insulă era locuită. De cum plecară, am alergat să mă-nchid într-una din colibe mele și am stat acolo toată ziua întrebându-mă cine erau oamenii aceia și de ce veniseră.

Aveam s-o aflu curând.

Seara, la masă, domnul Eyssette ne vesti solemn că vânduse fabrica și că, peste o lună, vom pleca cu toții la Lyon, unde vom locui de-acum înainte.

A fost o lovitură grozavă. Mi s-a părut că se năruie tot cerul peste mine. Fabrica vândută! Ei bine, dar insula mea, peșterile și colibe mele?

Vai! Insula, peșterile, colibe, domnul Eyssette vânduse tot; trebuia să părăsesc tot. Doamne, ce-am mai plâns!

Timp de o lună, pe când acasă se împachetau oglinzile, vasele, eu mă plimbam, trist și singur prin scumpa mea fabrica. Vă închipuiți că nu-mi mai ardea de joacă, a! nu... Mă așezam prin toate ungherele și, privind lucrurile din jurul meu, le vorbeam ca unor oameni. Spuneam platanilor: „Rămâneți cu bine, dragii mei prieteni!“, iar bazinelor: „S-a isprăvit, n-o să ne mai vedem!“ În fundul grădinii era un rodiu mare, ale cărui flori frumoase, roșii, se răsăteau la soare. I-am zis plângând: „Dă-mi o floare“. Și mi-o dădu. Am băgat-o în sân, ca pe o amintire de la el. Eram tare nenorocit.

Totuși, în durerea asta mare, două lucruri mă făceau să zâmbesc: mai întâi, gândul că voi călători cu vaporul, și apoi mi se îngăduise să-mi iau papagalul cu mine. Îmi ziceam că Robinson își părăsise insula aproape în aceleași împrejurări, și asta-mi dădea curaj.

În sfârșit sosi și ziua plecării. Domnul Eyssette era de o săptămână la Lyon. Ne-o luase înainte cu mobilele. Am plecat, așadar, împreună cu Jacques, cu mama și cu bătrâna Annou. Fratele meu cel mare, abatele, nu pleca, dar ne însoți până la diligența din Beaucaire, de asemenea și portarul Colombe ne însoți. Mergea înainte împingând o roabă foarte mare, încărcată cu cufere. După el venea frate-meu, abatele, la braț cu doamna Eyssette. Bietul meu abate, pe care n-aveam să-l mai văd! Urma apoi bătrâna Annou, cu o uriașă umbrelă de ploaie, albastră, și lângă ea Jacques, tare bucuros că pleacă la Lyon, dar care totuși plângea... În sfârșit, în coada coloanei

pășea Daniel Eyssette, ducând foarte grav cușca papagalului și uitându-se îndărăt, la fiecare pas, spre scumpa lui fabrică.

Pe măsură ce caravana se îndepărta, pomul cu rodii se înălța cât putea peste zidurile grădinii, ca să ne mai vadă o dată... Platanii își legăneau crengile în semn de rămas bun... Daniel Eyssette, foarte mișcat, le trimitea tuturor sărutări pe furiș, cu vârful degetelor.

Mi-am părăsit insula la 30 septembrie.